

2020 GÜZ DÖNEMİ

ANNE BULUŞMALARI ve BABA BULUŞMALARI

Özet Raporu

Uygulama ve Geliştirme Ekibi: Ahmet Çetin, Berk Erdem, Burcu Atlı, Deniz İrem Ergüney, Gizem Gül Taşçı, Hasan Deniz, Kadir Engil, Umman İrice

Birim Asistanları: Elif Tanrıver, Ferda Ayan

İzleme Ekibi: Kübranur Şahin, M. Uğur Kaya

Stajyerler: Dilan Efe, Esin Çalışkan, Gülşen Sülün, Sena Günler, Tuğba Şabanoğlu, Zehranur Koçyiğit, Zeliha Dağaşar

Danışmanlar: Prof. Dr. Sevda Bekman,
Dr. Öğretim Üyesi Ersoy Erdemir

Grafik Tasarım: Perspektif Tasarım - Erkan Gündoğan

Ocak 2022

İstanbul

Referans:

AÇEV (2022). *Anne Buluşmaları ve Baba Buluşmaları 2020 Güz Dönemi Özet Raporu*. AÇEV: İstanbul.

İçindekiler

1. Giriş	5
1.1. Uygulamanın Arka Planı Nedir?	5
1.2. Anne Buluşmaları ve Baba Buluşmaları için Hazırlık Süreci	5
1.3. Anne Buluşmaları ve Baba Buluşmaları Nasıl Uygulanır?	6
1.3.1. Evdeki Oyun Kutum İçerikleri	6
1.3.2. Eğitimcilerle ve Saha Danışmanlarına Yeni Uygulama Tanıtımları	6
1.3.3. Kurumlarla İş Birliği	7
1.3.4. Uygulama Akışı	7
1.3.5. Grupların Takibi ve Gözlem Süreçleri	8
2. Yöntem	8
2.1. Değerlendirmenin Amacı	8
2.2. Veri Toplama Araç ve Yöntemleri	9
2.2.1. Başvuru ve Katılımcı Bilgi Formu	9
2.2.2. Gözlem Formu	9
2.2.3. Eğitimcilerle Deneyim Paylaşım Toplantıları	9
2.2.4. Katılımcılara Telefon Üzerinden Ön ve Son Test Anket Uygulaması	9
2.2.5. Uygulama Sonu Katılımcı ve Eğitimciler İçin Çevrim İçi Anketleri	9
2.2.6. Merkez Ekibin Değerlendirmeleri	10
3. Sonuçlar	10
3.1. Uygulama Katılımcılarının Demografik Özellikleri	10
3.2. Süreç Değerlendirmesi	11
3.2.1. Katılımcıların Devamlılığının İzlenmesi	11
3.2.2. Gözlemler	11
3.2.3. Eğitimcilerin Süreç Değerlendirmeleri:	11
3.2.3.1. Eğitimcilerin Paketleri Değerlendirmeleri:	11
3.2.3.2. Eğitimcilerin Uygulama Sürecini Değerlendirmesi:	12
3.3. Sonuç Değerlendirmesi	13
3.3.1. Ebeveynlik Davranışları	13
3.3.2. Evdeki Oyun Kutum Malzemelerinin Değerlendirmesi	13
3.3.3. Algılanan Etki Değerlendirmeleri	13
3.3.4. Katılımcı Desteği ve Yorumları	15
4. Tartışma	15
4.1. Sonuçların değerlendirilmesi	15
4.2. Kısıtlar	15
4.3. Öneriler	16
4.4. Sonuç	16
Kaynakça	17

1. Giriş

1.1. Uygulamanın Arka Planı Nedir?

İhtiyaç sahibi hanelerde gelişim olanakları hayati önem taşırsa da mevcut veriler hanelerdeki gelişim olanaklarının hanenin gelir seviyesi ve özellikle annenin eğitim durumuyla orantılı olarak düşük olduğunu göstermektedir (Development Analytics, 2017);

- Beş yaşın altındaki çocukların %71'inin evlerinde, çocuk kitabı ya da resimli kitap sayısı üçten azdır.
- Üç veya daha fazla çocuk kitabı olan çocukların %68'i en yüksek refah seviyesine sahip hanelerde yaşamaktayken, %6'sı en düşük refah seviyesinde yer almaktadır.
- İki veya daha fazla türde oyuncakla oynayan çocukların yüzdesi annenin eğitim seviyesiyle artmaktadır. Anneleri okula gitmemiş ya da ilkokulu tamamlamamış çocukların %40'ında oyuncak türü ikiden azdır.

Salgın süreci, yoksulluğun derinleşmesi ve sosyal uçurumun artması, çocukların ev ortamında daha fazla şiddet ve istismara maruz kalması, çocuk işçiliğinin artması, okuldan ve erken çocukluk bakım ve eğitim hizmetlerinden uzak kalma gibi sebeplerle dünyada ve ülkemizde mevcut eşitsizlikleri daha da belirgin hale getirme riskini taşımaktadır.

Çocuklar, yetişkinlere kıyasla kendi gelişimsel, sosyal-duygusal, ruhsal ve davranışsal gereksinimlerini bağımsız bir şekilde karşılayabilecekleri kaynaklara erişim konusunda deneyim ve beceri eksiklikleri yaşadıklarından, küresel salgın ve doğal afet gibi olumsuz toplumsal olaylardan önemli ölçüde etkilenen grupların başında gelmektedir (Schonfeld ve Demaria, 2015). Küresel salgın sürecinde gerek anne ve babalar gerek çocukları açısından dengeli ve

sürdürülebilir bir yaklaşımın izlenmesi güçleşmektedir.

Yapılan araştırmaların sonuçları, yapılandırılmış ve sistematik yaklaşımlarla küresel salgının olası ve var olan olumsuz psikososyal etkilerinin ortadan kaldırılmasına, hanede yaşayan tüm bireylerin iyilik halinin desteklenmesinin ve özellikle çocuklar için destekleyici bir ortamın oluşmasına yönelik müdahale programlarına duyulan gereksinime işaret etmektedir.

1.2. Anne Buluşmaları ve Baba Buluşmaları için Hazırlık Süreci

AÇEV, kuruluş amacında da yer alan özellikle elverişsiz koşullarda büyüyen çocukları desteklemeye yönelik çalışmalarını, hem ihtiyaç sahibi hanelerin genel özellikleri hem de küresel salgın sürecinin olası etkilerinden yola çıkarak yeniden düzenleme sürecine girmiştir. Tüm bireylerin iyi olma hâline destek olabilecek bir model üzerinde çalışılmaya başlanmıştır. Bu amaçla, eğitim birimleri uzmanları, danışmanlar, yöneticiler ve İcra Kurulu üyelerinin de katılımıyla çocukların gelişimsel ihtiyaçlarının, anne babaların ise hem ebeveynlik bilgi ve tutumlarının hem de eşler arası etkileşimlerinin desteklenebileceği bir uygulama modeli kurgulanmıştır.

Anne Destek Programı ve Baba Destek Programı'nın eğitici eğitimini başarıyla tamamlamış ve uygulamayı sahada yürütmüş olan eğitimcilerin buluşmaları yürütmesi kararlaştırılırken gönüllü eğitimcilerin uygulamayla ilgili fikirlerini almak için de çeşitli toplantılar gerçekleştirilmiştir.

Çocukların evlerinde bulunan oyuncak türü ve sayısının azlığı ve okuldan uzak kalınması dolayısıyla kırtasiye malzemesine duyulan ihtiyaçla farklı gelişim alanlarını desteklemeye katkı sağlayacak malzemelerin de uygulamada yer almasına karar verilmiştir.

Anne ve babaların ebeveynlik bilgi ve tutumlarını desteklemek için ise Anne Destek Programı ve Baba Destek Programı içeriklerinden faydalanarak sekiz oturum oluşturulmuştur. Oturumların, ebeveyn-çocuk etkileşimini destekleyecek temel tutum ve iletişim oturumlarının yanı sıra gelişimsel ihtiyaçların desteklenebilmesi için gelişim alanlarını içeren oturumlardan oluşmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca ebeveynlerin çocukla kaliteli zaman geçirmesi ve çocukların farklı gelişim alanlarının desteklenebilmesi için çocuk etkinlikleri de eklenmiştir.

Uygulama başında tanışma ve giriş amaçlı iki oturumun uygulama başına eklenmesiyle, toplam oturum sayısının on hafta olmasına karar verilirken görüntülü buluşmaların her buluşma için ortalama elli dakika sürmesi planlanmıştır.

Uygulama sürecini ve katılımcıda oluşturduğu sonuçları izlemek için bilgi ve gözlem formları, çevrim içi değerlendirme anketleri, ön-son test uygulaması ve AÇEV merkez uzmanlarının gözlemleri ele alınmıştır. 2020 yılı güz uygulamaları Kasım ayı başında, 2021 yılı Bahar dönemi uygulamaları ise Mart ayı başında başlamıştır.

1.3. Anne Buluşmaları ve Baba Buluşmaları Nasıl Uygulanır?

Anne Buluşmaları ve Baba Buluşmaları uygulamalarının iki temel bileşeni bulunur.

İlki anne/babaların WhatsApp gruplarında bir araya gelip haberleştikleri ve on hafta boyunca ve haftada bir çevrim içi uygulamalar (WhatsApp, Zoom, Facebook Messenger vb.) üzerinden bir araya geldikleri haftalık paylaşım buluşmalarıdır.

İkincisi ise; bu buluşmalara katılan ebeveynlerin hanelerine gönderilen ve çocuğun gelişimini, öğrenmesini ve iyi olma halini destekleyen haftalık malzemelerin bulunduğu “Evdeki Oyun Kutum” adı verilen, içinde sekiz adet paketin bulunduğu kutudur. Katılımcılara haftalık 1 GB internet paketi de buluşmalar boyunca ücretsiz olarak sağlanmıştır.

Eğitimciler, anne/babaların içinde buldukları WhatsApp gruplarında tüm hafta boyunca “Evdeki Oyun Kutum” malzemelerinin kullanımı, haftanın bilgilendirme metni ve her haftaya özel çocuk etkinlikleri gibi içeriklerin kullanılması için hatırlatmalarda bulunur. Katılımcıların deneyimlerini paylaşabilecekleri uygun ortamı yaratır. Haftalık çevrim içi görüntülü buluşmalarda da o haftanın içerikleri üzerinden paylaşım yapılır ve bilgilendirme metinleri üzerinden haftanın konusu üzerine konuşulur.

1.3.1. Evdeki Oyun Kutum İçerikleri

Kutu içerikleri 3-6 yaş ve 7-11 yaş grupları için ayrı ayrı oluşturulmuştur. 7-11 yaş kutusu ve uygulamaları sadece Baba Buluşmaları için geçerli olmuştur. Katılımcıların her hafta sadece ilgili içeriklerle etkinlikleri yürütmesi hedeflendiği için hanelere gönderilecek “Evdeki Oyun Kutum”, her haftaya özel içeriklerin olduğu sekiz ayrı paketi içerecek şekilde tasarlanmıştır. Oyun kutusunda yer alan, gelişimi destekleyecek oyun malzemeleri, kitaplar ve ebeveyn etkileşim malzemelerinin kullanım amacı, kullanım yönergesi ve desteklediği gelişim alanlarını belirten bilgi kartları da eklenmiştir.

1.3.2. Eğitimcilere ve Saha Danışmanlarına Yeni Uygulama Tanıtımları

Uygulamanın eğitimciler tarafından nasıl uygulanacağına dair kapsamlı bir eğitimci kılavuzu hazırlanmıştır. Eğitimcilere de katılımcılara gönderilen “Evdeki Oyun



Kutum” paketi gönderilmiş böylece, eğitimcilerin ve saha danışmanlarının içeriği önceden görmeleri ve üzerine çalışabilmeleri sağlanmıştır. Anne Buluşmaları ve Baba Buluşmaları’ni uygulayacak olan eğitimcilerle ve saha danışmanlarıyla uygulamaların ayrıntılı aktarıldığı, örnek görüntülü paylaşım buluşmalarının yapıldığı toplantılar gerçekleştirilmiştir. Böylelikle eğitimcinin akışa sadık kalarak aktarımda bulunması, katılımcıları paylaşımında ve etkileşimde bulunmaya teşvik etmesi, katılımcıların haftalık malzemeleri doğru kullanması için teşvik etmesi gibi başlıklarda deneyim kazanmaları hedeflenmiştir.

1.3.3. Kurumlarla İş Birliği

Anne Buluşmaları ve Baba Buluşmaları uygulamasını hayata geçirebilmek için kurumlara (belediyeler, sivil toplum kuruluşları, kaymakamlıklar, okullar vb.) bu uygulamanın anlatıldığı ve ulaşılabilecek hedef kitle kriterlerinin aktarıldığı toplantılar gerçekleştirilmiştir. AÇEV’in hedef kitle kriterlerine göre listeler oluşturulmuştur. Kurumlardan gelen listelerdeki aday katılımcılar, saha sorumluları ve eğitimciler tarafından aranarak hedef kitle kriterlerini karşılıyorlarsa tanıtım buluşmasına davet edilmişlerdir.

1.3.4. Uygulama Akışı

Şartları uygun olan ve katılmak istediğini belirten aday katılımcılarla, en fazla 14 kişiden oluşacak şekilde WhatsApp grupları oluşturulmuştur. Katılımcıların ve eğitimcinin uygun gün ve saatlerine göre çevrim içi buluşmalar planlanmıştır. Tanıtım Buluşması sonrasında kesin katılmaya karar vermiş katılımcıların bilgilerinin alındığı başvuru formunun katılımcılar tarafından çevrim içi doldurulması sağlanmıştır.

Anne Buluşmaları ve Baba Buluşmaları’nın ilk iki buluşması tanışma ve uygulamaya uyum sağlanması amacıyla yapıldı. İki çevrim içi buluşmanın ardından katılımcı listelerinin kesinleşmesiyle birlikte hanelere “Evdeki Oyun Kutum” paketinin gönderimi yapılmıştır. Hanelere “Evdeki Oyun Kutum” paketi ulaştırıldıktan sonra paket içerikleri üzerinden gerçekleştirilen sekiz çevrim içi görüntülü buluşmayla uygulamaya devam edilmiştir.

Zorunlu olmamakla birlikte uygulama sürecinin katılımcılarda oluşturduğu değişimlerin konuşulduğu ve veda edildiği bir Kapanış Buluşması da eklenmiştir. Böylelikle iki adet başlangıçta, sekiz adet de paket üzerinden gerçekleşen toplam on çevrim içi görüntülü buluşmayla gruplar tamamlanmıştır.

1.3.5. Grupların Takibi ve Gözlem Süreçleri

Anne Buluşmaları'nda katılımcıların devamsızlık durumları eğitimciler ve saha sorumluları tarafından haftalık olarak takip edilmiştir. Bu takip, Baba Buluşmaları'nda dönem sonunda alınan izleme formuyla başlamış, bahar döneminde ise haftalık olarak takip edilmeye devam edilmiştir. Katılmayan katılımcılara yönelik olarak, destekleyici nitelikte ya telafi buluşmaları yapılmış ya da katılımcılar bireysel olarak aranarak bilgilendirilmiştir.

Anne Buluşmaları ve Baba Buluşmaları gözlem süreçlerinde daha çok haftalık görüntülü görüşmelerin akışına odaklanan gözlem formları hazırlanmıştır. Gözlem sonrasında da saha danışmanları tarafından gözlem formları üzerinden geri bildirim verilmiştir.

Anne Buluşmaları ve Baba Buluşmaları uygulamalarının sahada ilk defa uygulanıyor olması ve çevrim içi bir uygulama olması sebebiyle, eğitimcilerin uygulama boyunca desteklenmesi ve birbirlerinin deneyimlerinden öğrenmeleri amacıyla, uygulama döneminde deneyim paylaşım toplantıları gerçekleştirilmiştir.

2. Yöntem

2.1. Değerlendirmenin Amacı

Anne Buluşma ve Baba Buluşma uygulamaları, küresel salgının getirdiği koşullar altında hızlıca geliştirilmiş ve yüz yüze ulaşılamayan hedef kitleye çocuklarının gelişimini desteklemek amacıyla 2020 güz döneminde ilk kez uygulanmıştır. Anne/Baba Buluşmaları uygulamasının değerlendirilmesinin yapıldığı bu çalışmanın amaçları şöyle sıralanabilir:

- **Amaç 1.** Katılımcıların demografik özelliklerini öncelikli hedef kitle kriterleri açısından incelemek.

Hipotez 1. Öncelikli hedef kitle kriterlerini karşılayan katılımcı sayısı artacaktır.

- **Amaç 2.** Katılımcıların uygulamaya katılım devamlılığını incelemek.

Hipotez 1. Katılımcıların ortalama katılımı yedi oturumun üstünde olacaktır.

- **Amaç 3.** Gözlem formlarındaki puan dağılımlarını incelemek ve gözlemcilerin yorumlarını değerlendirmek.

Hipotez 1. Gözlem puanlarında %70'in altında puan alan gözlemler %15'in altında olacaktır.

- **Amaç 4.** Eğitimcilerin süreç değerlendirmelerini anlamak.
- **Amaç 5.** Katılımcıların program sonucu bildirdikleri davranış değişikliklerini incelemek.

Hipotez 1. Uygulama başından sonuna katılımcıların bildirdikleri olumlu ebeveynlik davranışlarının sıklığı artacaktır.

Hipotez 2. Uygulama başından sonuna babaların bildirdikleri ev işlerine katılım düzeyi artacaktır.

Hipotez 3. Uygulama başından sonuna babaların bildirdikleri toplumsal cinsiyet tutumları daha eşitlikçi olacaktır.

- **Amaç 6.** Katılımcıların gönderilen malzemeleri ne sıklıkla kullandıklarını incelemek.

Hipotez 1. Uygulama başından sonuna katılımcılar malzemeleri çocuklarıyla daha sık kullandığını bildirecektir.

- **Amaç 7.** Katılımcıların uygulamalardan hangi açılardan ve ne düzeyde faydalandıklarını düşündüklerini anlamak.

2.2. Veri Toplama Araç ve Yöntemleri

Süreç değerlendirme çalışmasının amaçları ve bu amaçlara yönelik oluşturulan hipotezler, 7 farklı araçla elde edilen bilgiler üzerinden incelenmiştir. Bunlar sırasıyla:

2.2.1. Başvuru ve Katılımcı Bilgi Formu

Form ile katılımcıların adı soyadı, katıldığı uygulama türü, hangi yaş grubu çocuğu için buluşmaya katıldığı, doğum yılı, iletişim bilgileri, kendisinin ve eşinin eğitim durumu, çalışma durumu, haneye giren aylık geliri, kaç çocuğu olduğu, çocuklarının doğum tarihi ve cinsiyet bilgileri toplanmıştır.

2.2.2. Gözlem Formu

Gözlem formu, eğitimcinin uygulamalarının standart bir şekilde değerlendirilebilmesi, gelişim alanlarının ve ilgili eylem planlarının belirlenmesi ve uygulamaların izlenmesi için oluşturulmuştur.

2.2.3. Eğitimcilerle Deneyim Paylaşım Toplantıları

Eğitimcilerin uygulama boyunca desteklenmeleri, hem zorlandıkları noktaları hem de bu zorluklarla baş etme yollarını paylaşarak birbirlerinin deneyimlerinden öğrenmeleri ve henüz uygulamamış olan eğitimcilerin sürece dair bilgi edinmeleri amacıyla geliştirilmiştir. Eğitimcilerden ve saha danışmanlarından gelen öneriler toplanmıştır.

2.2.4. Katılımcılara Telefon Üzerinden Ön ve Son Test Anket Uygulaması

Görüşmeler 20 dakika olarak planlanmıştır. Görüşmeler için geliştirilen anket, katılımcıların bilgilendirilmesi ve izin alınmasıyla başlamıştır. Katılımcı ve ailesine yönelik,

- (a) demografik bilgiler,
- (b) evde çocuğu destekleyici ortam,
- (c) evde bulunan ya da bulunmayan malzemeler ve kullanım sıklıkları,
- (d) ebeveynlik davranışları,
- (e) toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlar,
- (f) ev işlerine katılım ve
- (g) uygulama sonunda uygulamaları değerlendirmeleri ile ilgili sorular sorulmuştur.

Ön testler toplam 363 katılımcı ile tamamlanmıştır. Bu katılımcıların, 160'ı anneler, 203'ü babalardan oluşmaktadır. Son testlerde aynı katılımcılar aranmış, %66'sına ulaşılmış ve toplam 238 kişi ile tamamlanmıştır. 238 katılımcının 118'i anneler, 120'si babalardan oluşmaktadır.

Baba Buluşmaları'nın ön test sürecine katılanların %68'i 3-6 yaş, %32'si 7-11 yaş grubu çocukların ebeveynlerinden oluşmaktadır. Son test sürecinde ise Baba Buluşmaları'nın %67'si 3-6 yaş, %33'ü 7-11 yaş grubu çocukların ebeveynleri ile gerçekleştirilmiştir.

Anne Buluşmalarına katılan annelerin %64'ü ortaokul ve altı, Baba Buluşmaları'na katılan babaların %59'u lise ve altı eğitim düzeyindedir. Anne Buluşmalarına katılan annelerin %92'si, Baba Buluşmalarına katılan babaların %58'i 4000 TL'nin altında aylık ortalama gelir düzeyindedir.

2.2.5. Uygulama Sonu Katılımcı ve Eğitimciler İçin Çevrim İçi Anketleri

Dönem sonunda katılımcıların programdan hangi alanlarda faydalandıklarını anlamak, malzemeleri ne kadar destekleyici buldukları, memnuniyet düzeyleri ve görüşlerini öğrenmek amacıyla çevrim içi bir anket paylaşılmıştır.

Katılımcılarla yapılan çevrim içi ankete, en az bir değerlendirme yanıtı veren 253 anne ve 303 baba katılmıştır. Yaklaşık %80'i yedi ya da daha çok oturumda yer almıştır. Ayrıca baba katılımcılarının %71'i 3-6 yaş uygulamasına katılanlardandır.

Ayrıca uygulama süreciyle ilgili eğitimcilerin görüşlerini de almak için benzer bir çevrim içi anket uygulanmıştır. Anket ile eğitimcilerin; programı, uygulama içindeki etkileşimlerin etkililiğini, uygulama içinde yer alan malzemeleri, haftalık bilgi notlarını uygulamanın gerçekleştiği çevrim içi araçları ve kendilerinin teknolojik araçları kullanma becerilerini gözlem sürecini ve deneyim paylaşım toplantılarını değerlendirmeleri istenmiştir. Yanı sıra uygulamanın geliştirilmesiyle ilgili önerileri de alınmıştır.

Soru formuna 43 Anne Buluşması, 29 Baba Buluşması eğitimcilerinden yanıt gelmiştir. Birden fazla grup tamamlayan eğitimci oranı Anne Buluşmaları'nda %14, Baba Buluşmaları'nda %19'dur. Genellikle bir grup tamamlayan eğitimcilerden yanıt toplanmıştır.

2.2.6. Merkez Ekibin Değerlendirmeleri

AÇEV birim uzmanlarının uygulamaya ilişkin değerlendirmeleri de nitel olarak rapora yansımıştır. Bu deneyimler aşağıda sıralanan etkileşim ortamlarından elde edilmiştir.

- Uygulamalar kapsamında gerçekleştirdikleri süpervizyon ziyaretleri,
- Katılımcıların uygulamayla ilgili görüşlerini paylaştıkları, Kapanış Buluşması ziyaretleri,
- Eğitimcilerin haberleşmesi için kurulan WhatsApp grupları,
- Eğitimcilerle gerçekleştirilen planlı telefon görüşmeleri,

- AÇEV danışmanlarının gözlem ziyaretlerine ilişkin izlenim ve notları.

Bu deneyimler AÇEV danışmanları ve ilgili AÇEV merkez ekip çalışanları ile birlikte değerlendirilmiş, sonrasında önerilere ve devam eden uygulamalara dair notlar toplanmıştır. Bahar dönemine dair gözlemlere de önerileri genişletebilmek adına yer verilmiştir.

3. Sonuçlar

3.1. Uygulama Katılımcılarının Demografik Özellikleri

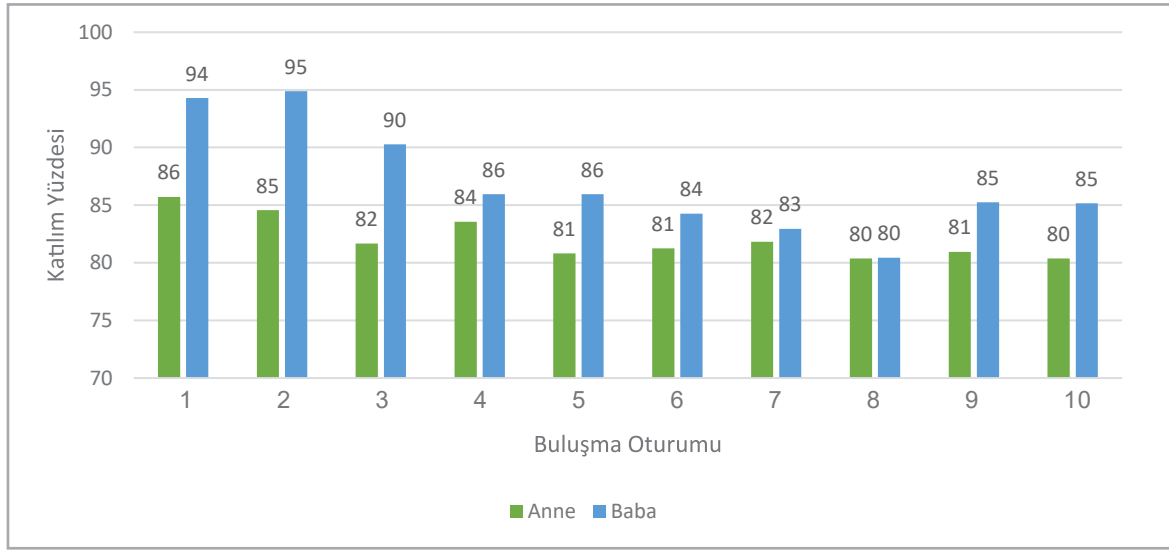
Anne Buluşmaları'na başvuran 723 annenin 693'ü (%96), Baba Buluşmaları'na başvuran 1273 babanın 997'si (%78) uygulamayı tamamlamıştır. Anne Buluşmaları'nda 55, Baba Buluşmaları'nda 99 grup tamamlanmıştır.

Çok az sayıda katılımcı ya başvurmuş ama başlamamış ya da gruptaki katılımcı sayısı azlığından grubu kapandığı için devam edememiştir. Anne Buluşmaları'ndaki katılımcıların sağlık sorunları ve bakım gerektiren hastalarının olması gibi sebeplerle katılamadıkları, Baba Buluşmaları'nda ise değişken ve uzun çalışma saatleri, salgın sürecinde bulaşa maruz kalma gibi sebeplerle uygulamaları erken bıraktıkları gözlenmiştir. Anne Buluşmaları'ndan 22 katılımcı (%3) ayrılırken, Baba Buluşmaları'ndan 248 katılımcı (%20) ayrılmıştır.

2020 Bahar döneminde annelerin %19'u en çok ortaokul mezunu, babaların %50'si en çok lise mezunu olup öncelikli hedef kitle içinde yer almaktaydı. 2020 Güz döneminde bu oran annelerde %65'e, babalarda ise %70'e çıkmıştır.

2020 Bahar döneminde annelerin %22'sinin aylık ortalama geliri 3000 TL altındaydı. 2020 Güz döneminde %56'sının aylık ortalama geliri 2500 TL altındadır. Baba Buluşmaları'ndaki katılımcıların gelir düzeyi açısından %61'inin aylık ortalama gelirinin 4000 TL altında olduğu

Şekil 1. Oturuma Göre Katılım Yüzdesi



görülmektedir. 2020 Bahar döneminde bu oran yalnızca %32 idi.

3.2. Süreç Değerlendirmesi

3.2.1 Katılımcıların Devamlılığının İzlenmesi

10 oturum içerisinde ortalama devam edilen oturum sayısı annelerde 8,4, babalarda ise 8,7'dir. Bu durum, değerlendirmenin ikinci amacı göz önüne alındığında katılımcıların oturumlara yüksek bir oranda katılım gösterdiğini ortaya koymaktadır (bkz. Şekil 1. Oturuma göre katılım yüzdesi).

3.2.2. Gözlemler

Gözlemler, AÇEV tarafından gerçekleştirilen "Saha Danışmanı Eğitimi"ni tamamlamış olan Saha Danışmanları, Saha Sorumluları ve birim uzmanları tarafından gerçekleştirilmiştir.

Anne Buluşmaları'nda 94, Baba Buluşmaları'nda 172 olmak üzere toplam 266 gözlem yapılmıştır.

Gözlemler en çok birinci, ikinci ve sekizinci oturumda gerçekleşmiştir. Gözlem puanlarının genel olarak yüksek olduğu, 70 puan altı gözlemlerin %7,5'ini oluşturduğu görülmektedir.

Anne Buluşmaları ve Baba Buluşmaları gruplarının gözlemlerinde saha danışmanlarının uygulamada en çok verdikleri olumlu geri bildirimler katılımcılarla iletişim (olumlu bir dil kullanması, sıcak bir şekilde karşılanması, katılımcılara isimleriyle hitap edilmesi, sorularının cevaplanması ve uygulama materyallerini kullanma konusunda desteklenmesi) olmuştur.

Grup gözlemlerinde en çok aktarılan ve geliştirilmesi için eğitimcilere geri bildirim verilen alan ise zaman yönetimi olmuştur.

3.2.3. Eğitimcilerin Süreç Değerlendirmeleri:

Süreç değerlendirmeleri için iki kaynak üzerinden veri toplanmıştır. Birincisi eğitimcilere dönem sonunda uygulanan çevrim içi anketten gelen nicel ve nitel veriler; ikincisi eğitimcilerle yapılan deneyim paylaşım toplantılarıdır.

3.2.3.1. Eğitimcilerin Paketleri Değerlendirmeleri:

Gelişim malzemeleri ve kitapların paketin içinde hazır olarak yer alması, anne ve babanın çocukla ivedilikle etkileşime geçmesinde etkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca paketlerin hem çocuğu hem de

ebeveyni uygulama oturumlarına devam etmeye teşvik ettiği anlaşılmıştır.

Katılımcılara yönelik haftalık bilgi notlarının içeriğinin katılımcılar tarafından anlaşılabilirliği, genellikle “oldukça uygun” (%71) ve “tamamen uygun” (%13) olarak değerlendirilmiştir.

Katılımcıların buluşma öncesinde haftalık bilgi notlarını ne sıklıkla okuduklarını (1- Hiç okumadılar, 5- Her zaman okudular) bildirdiklerine bakıldığında Anne Buluşmaları katılımcılarının (*Ort.* = 3,6) bilgi notlarını Baba Buluşmaları katılımcılarına göre (*Ort.* = 3,1) daha sık olarak okuduğu bildirilmiştir.

Eğitimci paketinin içeriğini, uygulamaları gerçekleştirebilmek açısından ihtiyaçlarını ne düzeyde karşıladığı sorulduğunda, yanıtlayan eğitimcilerin çok büyük çoğunluğu “oldukça karşıladı” (%49) ya da “tamamen karşıladı” (%44) yanıtlarını vermişlerdir.

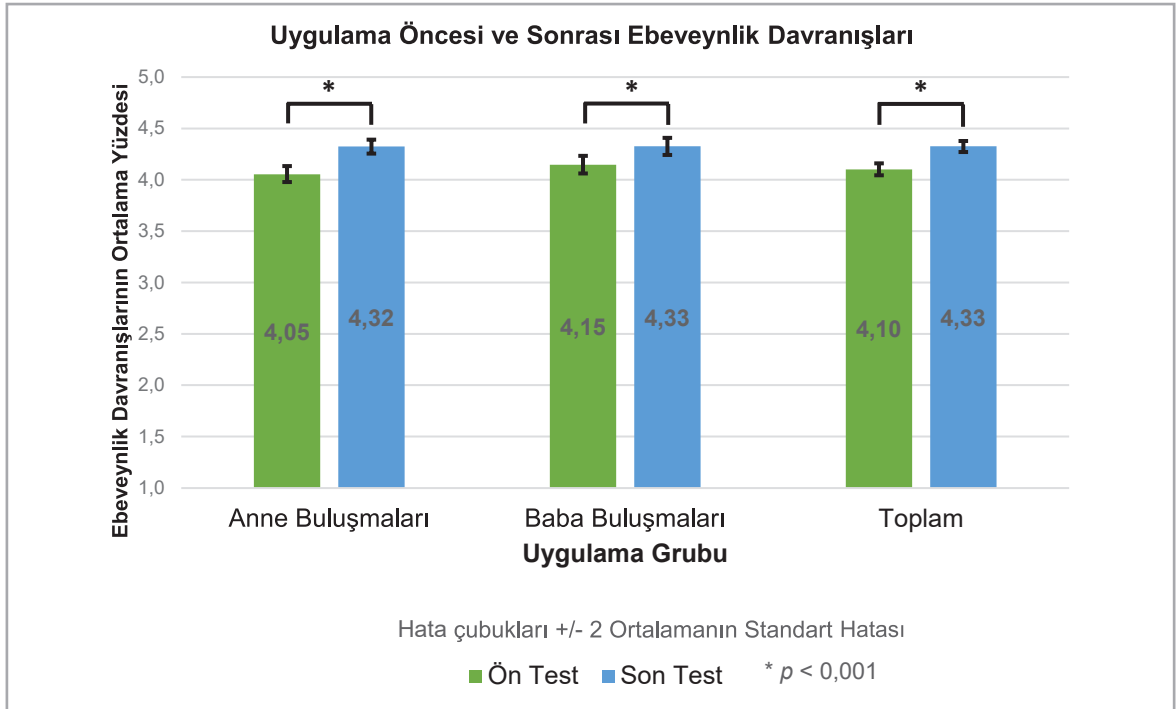
3.2.3.2. Eğitimcilerin Uygulama Sürecini Değerlendirmesi:

Etkileşim, uzaktan eğitimin en önemli bileşenlerinden biri kabul edilmiştir. Eğitimcilerden bir sıralama istendiğinde “eğitimci-katılımcı etkileşimi en yoğun”, “katılımcı-katılımcı etkileşimi ise en az yoğun” bulunmuştur. Bunun sebebi ise; çevrim içi ortamlarda katılımcıların birbirleriyle etkileşimlerini sağlayacak yöntemlerin buluşma kapsamında kullanılmasıyla ilgili kısıtlardan dolayı olduğu söylenebilir.

Eğitimcilerin %86’sı deneyim paylaşım toplantılarının ihtiyaçlarını karşıladığını belirtmiştir. Bu toplantılar, kaygılı eğitimcilerin kaygılarının azalmasında etkili olurken, grup açmamış eğitimcilerin de grup açmak için kendilerini daha yeterli görmelerine yardımcı olmuştur.

Eğitimciler tarafından uygulamanın güçlü yanı olarak vurgulanan noktalardan biri de, daha önce yüz yüze uygulamalarda ulaşılamayan kişilere ulaşılması olmuştur.

Şekil 2. Telefonla Anket Katılımcılarında Ön Test ve Son Test Ebeveynlik Puanları



3.3. Sonuç Değerlendirmesi

3.3.1. Ebeveynlik Davranışları

Katılımcılardan buluşmalarda kapsanan ve çocuğun gelişimini destekleyen ebeveynlik davranışlarını ne sıklıkla yaptıklarını 27 ifade üzerinden bildirmeleri istenmiştir ve analize 118 anne ve 120 babanın cevapları dâhil edilmiştir. Tüm sorulardaki sıklıkların ortalaması alınmıştır. Ön ve son testler eşlenik bir örnekleme (tekrarlı ölçümler) uygulandığından sonuçlar 2(ön, son) × 2(anne, baba) karma ANOVA ile değerlendirilmiştir. Ebeveynlik davranışları puanında ön testten son teste bir artış olduğu görülmüştür. (bkz. Şekil 2. Telefonla Anket Katılımcılarında Ön Test ve Son Test Ebeveynlik Puanları). Bu farkın etki düzeyi istatistiksel ölçekte “yüksek etki” olarak saptanmıştır (Richardson, 2011). Annelerin ebeveyn davranış puanındaki artışın babalara kıyasla daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Ancak bu oldukça düşük etki düzeyinde bir farktır.

En çok artış görülen beş ifade şöyledir:

- Çocuğuma koyduğum kuralları tutarlı bir şekilde uyguladım (Olumlu Davranış Geliştirme)
- Çocuğuma ev içinde gündelik işlerle ilgili sorumluluk verdim (Çocuğun Sorumluluk Kazanması)
- Çocuğumun el becerisini geliştirecek etkinlikler yapması için fırsat sağladım (makas, kâğıt, kalem, boyalar, oyun hamuru, boncuk vb. malzemeleri sağlayarak vb.) (Bedensel Aktiviteler)
- Çocuğumun davranışlarının bana olan etkisini çocuğuma anlatırdım (Çocuğu Dinleme- Kendini İfade Etme)
- Çocuğuma kitap okurdum (Dil Gelişimi ve Zihinsel Gelişim)

Değerlendirmenin beşinci amacı göz önüne alındığında çocuğun gelişimini

destekleyen ve ebeveynler tarafından bildirilen ebeveynlik davranışlarının artışıyla ilgili beşinci amacı açısından, birinci hipotez desteklenmiştir. Babalarda ev işlerine daha çok katılımı ile ilgili ikinci ve toplumsal cinsiyet rollerinde daha eşitlikçi olma ile ilgili üçüncü hipotezler ise desteklenmemiştir. Bunun sebebi, buluşma içeriklerinin daha ağırlıklı olarak çocukların gelişimini destekleyecek ebeveynlik tutum ve davranışlarına odaklanması olabilir.

3.3.2. Evdeki Oyun Kutum Malzemelerinin Değerlendirmesi

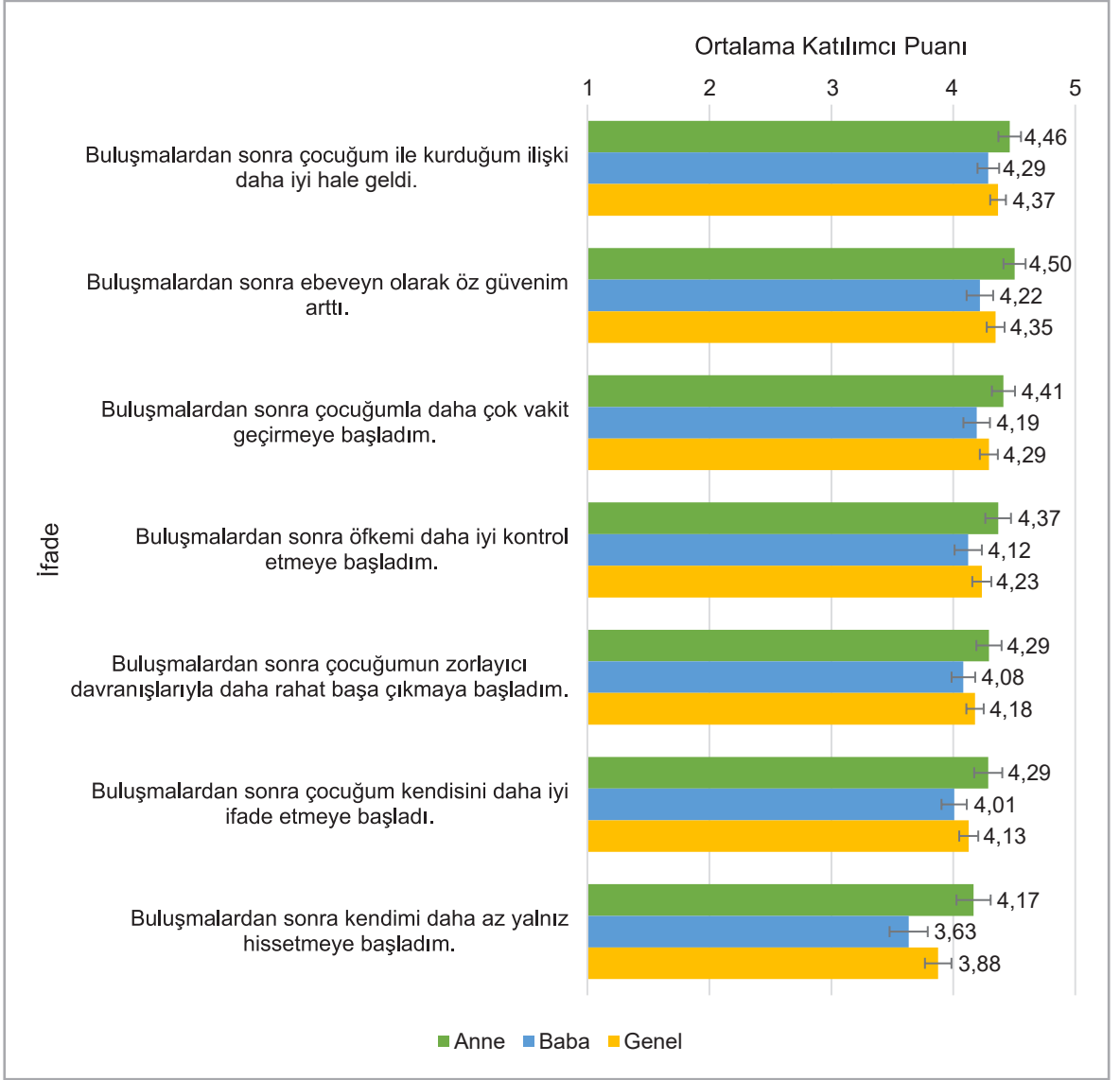
Ön ve son test sonuçları incelendiğinde katılımcıların en az sahip oldukları malzemelerin abaküs (%52), ahşap oyun blokları (%40) ve oyun hamuru (%30) olduğu görülmüştür. Anket katılımcılarına çocuklarıyla bu malzemeleri kullanıp kullanmadıkları sorulduğunda ise annelerde kalem-tıraş, pastel boya ve abaküs, babalarda ise abaküs kullanımının arttığı gözlemlenmiştir.

Eğitimciler, katılımcıların etkinlikleri ve gelişim malzemelerini çocuklarıyla uygulayarak onların gelişimini desteklemede ve çocuklarıyla iletişim kurmada olumlu yönde değişim yaşandığını belirtmişlerdir. Eğitimciler için en çok çocuk kitapları, çocuk etkinlikleri ve ahşap oyun bloklarını ebeveynlerin ihtiyacına yönelik olarak sıralamıştır ve ahşap oyun blokları, çocuk kitapları ve oyun hamuru çocuklarının gelişimini desteklemek için en çok seçilen malzemeler olarak öne çıkmıştır.

3.3.3. Algılanan Etki Değerlendirmeleri

Katılımcıların buluşmalardan daha çok hangi açılardan fayda sağladıkları incelendiğinde, çocuklarıyla kurdukları ilişkinin daha iyi hâle gelmesi, ebeveyn olarak öz güvenlerinin artması ve çocuklarıyla daha çok vakit geçirmeye başlamaları en sık karşılaşılan üç yanıt olmuştur (bkz. Şekil 3. Katılımcıların Programı Sağladıkları Fayda Açısından Değerlendirmesi).

Şekil 3. Katılımcıların Programı Sağladıkları Fayda Açısından Değerlendirmesi



Telefonla yapılan son testlerde katılımcılar, buluşmaların içeriğinin çocuklarını desteklemek için uygun olduğunu (%92), çocuklarının gelişimini desteklemek için uygulayabilecekleri şeyler öğrendiklerini (%92), eve gönderilen malzemelerin çocuğunun gelişimlerini desteklemek için katkıda bulunduğunu (%92) ve buluşmaları genel olarak başarılı bulduklarını (%95) paylaşmışlardır. Eğitimcilerin ise büyük bölümü uygulamayı oldukça etkili (%57) ya da çok etkili (%32) olarak değerlendirmiştir.

Uygulamanın küresel salgın dönemi sonrasında devam ettirilmesi konusunda görüşleri alındığında Anne Buluşmaları eğitimcilerinin %88'i, Baba Buluşmaları eğitimcilerinin %83 biraz katılıyorum, katılıyorum ya da kesinlikle katılıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir.

3.3.4. Katılımcı Desteği ve Yorumları

Katılımcılara “Bu Buluşmaları etrafınızdaki annelere/babalara ne derece tavsiye edersiniz?” sorusu yönlendirilmiş ve 0 - Hiç tavsiye etmem

ve 10 - Kesinlikle tavsiye ederim arasında değerlendirmeleri istenmiştir. Bu sorudan hesaplanan Net Destekçi Puanı'nda 0 ve 6 arası puan verenler kötüyeyici, 7 ve 8 puan verenler edilgen ve 9 ve 10 puan verenler destekçi olarak tanımlanmaktadır. Net Destekçi Puanı, destekçilerin yüzdesinden kötüyeyicilerin yüzdesinin çıkarılmasıyla hesaplanmaktadır. Net Destekçi Puanı, annelerde %91, babalarda ise %87 olarak gözlemlenmiştir. Bu puanlar katılımcıların, uygulamalardan çok yüksek düzeyde memnun olduğu ve etraflarına tavsiye etme olasılıklarının çok yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Uygulama sonunda katılımcıların görüşlerini almak amacıyla sorulan iki açık uçlu soru sonucunda katılımcıların uygulamayla ilgili genel anlamda olumlu yorum yaptıkları (uygulamanın iyi, faydalı, verimli olması vb., %15), çocuklara karşı yaklaşımlarının değiştiği, çocuğu birey olarak görüp çocuklarının ihtiyaçlarını daha çok anlamaya çalıştıkları (%12) ve çeşitli alanlarda bilgi ve farkındalıklarının arttığı (%12) gözlemlenmiştir.

4. Tartışma

4.1. Sonuçların değerlendirilmesi

Uygulama sürecinin değerlendirilmesine bakıldığında, bir önceki döneme kıyasla katılımcılar açısından daha düşük eğitim ve gelir düzeyindeki kişilere daha yüksek düzeyde erişmiştir. Eğitimcilerin içeriğe ve uygulama planına genel olarak hem Anne Buluşmaları'nda (%89) hem Baba Buluşmaları'nda (%92) uyduklarını göstermiştir. Eğitimciler, uygulama süreci boyunca sağladıkları geri bildirimlerle sürecin iyileştirilmesine katkıda bulunmuşlardır. Katılımcı ile eğitimci arasında etkileşim yüksek iken, katılımcıların kendi içinde etkileşimleri düşük gözükmeştir. Katılımcılar, eğitimciler ve merkez ekip "Evdeki Oyun Kutum" içinde yer alan malzemelerin çocukların gelişimini desteklemek için yararlı bulunduğuna ifade etmiştir.

Uygulamaların sonuçları ise, katılımcılar, eğitimciler ve merkez ekipten gelen bilgiler ile değerlendirilmiştir. Genel olarak katılımcıların, uygulamalardan çok yüksek düzeyde memnun olduğu ve çevrelerine tavsiye etme olasılıklarının çok yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Anne Buluşmaları ve Baba Buluşmaları'na katılan katılımcılar buluşmadan sonra çocuklarıyla daha nitelikli vakit geçirerek iletişim kurduğunu, diğer ebeveynlerle haftalık olarak buluştuklarında kendilerini daha az yalnız hissettiklerini ve öfke kontrolü sağlamaya başladıklarını katılımcı değerlendirmesinde belirtmiştir.

Katılımcıların buluşmalarla birlikte psikolojik iyi olma hallerinde yaşanan gelişim, çocuğun gelişimini destekleyecek olan şiddetsiz ev ortamını sağlaması açısından da ayrıca önemli bir noktadır.

Küresel salgın döneminin beraberinde getirdiği süreçte evlere gönderilen malzemeler ve ebeveynlik tutum ve davranışlarını uzaktan destekleme yoluyla uygulanan Anne Baba Buluşmaları'nın çocukların bu dönemde daha fazla ihtiyaç duyduğu uyarıcı eksikliğini karşılayabilecek önemli bir müdahale stratejisi olabileceğine işaret etmektedir.

4.2. Kısıtlar

Katılımcılarla ya da eğitimcilerle yüz yüze değerlendirmeler yapılamamıştır. Uygulamanın sonuçlarının çocuklar üzerinde nasıl yansımaları olduğuna dair nihai faydalanıcı olan çocuklardan veri toplanamamıştır. Katılımcılardan toplanan veriler yalnızca katılımcıların kendi beyanlarına dayanmaktadır. Yanıtların sosyal istenirlik açısından arzulanan yönde verilmiş olması söz konusu olabilir. Sonuçların, yalnızca mevcut çalışmada küresel salgın koşullarında elde edildiği, bu özgün koşulların göz önünde bulundurulması gerekliliği çok önemlidir.

4.3. Öneriler

Hem uzun vadede hem de kısa vadede, uygulamaların devam etmesi için bazı değişikliklerin ve güçlendirmelerin yapılması önerilmektedir. Aşağıda bu üç temel alanla ilgili öneriler ele alınmıştır.

1. Mevcut Anne Buluşmaları ve Baba Buluşmaları uygulamalarının 2021 yılı Eylül-Aralık döneminde de uygulanmaya devam edilmesi ve bu dönem için alınabilecek önlemlerle ilgili öneriler

Küresel salgının durumu göz önünde bulundurularak 2021 yılı Eylül-Aralık döneminde “Evdeki Oyun Kutum” içerikleri ile beraber uygulamanın bazı düzenlemeler ile devam etmesi önerilmiştir. Bu düzenlemeler şunları içermektedir:

- İnternet paketi kullanımının katılımcıların güncel ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi
- Eğitimci kılavuzunun önemli hususları vurgulaması için gözden geçirilmesi
- Gözlem formunda yer alan sorular ve seçenekleri incelenerek ihtiyacı karşılayacak şekilde değişikliklerin yapılması
- Baba Buluşmaları'nda babaların ev işlerine katılımı ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından tutumlarını etkilemek üzere geliştirici çalışmalar yapılması
- Paylaşılan destekleyici içeriklerin (YouTube videoları, sosyal medya mesajları ve dil etkinlikleri gibi) katılımcılarla hangi sıklıkla ulaştırılacağı ile ilgili planlama yapılması.

2. Yüz yüze uygulamaya geçildiğinde şu anda uygulanan Anne Buluşmaları ve Baba Buluşmaları uygulamasından aktarılabilecek deneyimler

Özellikle oyun malzemeleri, kitaplar ve çocuk etkinliklerinin anne ve babaların çocuklarıyla daha çabuk etkileşim kurmalarına ve çocuklarıyla kaliteli zaman geçirmek için ortam oluşmasına katkıda bulunduğu görülmektedir. Hane için etkileşimi desteklemek için eklenebilecek bir oyun malzemesinin yüz yüze uygulamalarda etkiyi artırabileceği düşünülmektedir. Uzun vadedeki planlamalar için bu konu değerlendirilecektir.

3. Daha uzun vadede hem yüz yüze hem de uzaktan eğitim uygulamasının aynı anda uygulanabileceği bir model ile ilgili öneriler

Uzaktan eğitim yöntemi, kısıtlı erişimi olan kitlelerin de (özel bakım ihtiyacı duyan çocuğu olan aileler, vardiyalı veya seyahatli bir işte çalışan babalar, gönüllü eğitimcimizin bulunmadığı bölgelerdeki katılımcılar) uygulamaya katılabildiğini göstermiştir. Uzaktan ve yüz yüze uygulamaların aynı anda işleyebilmesi için gerekli operasyonel planlamaların yapılması önem taşımaktadır.

4.4. Sonuç

COVID-19 küresel salgın döneminde geliştirilen ve uygulanmaya başlanan Anne Buluşmaları ve Baba Buluşmaları'nın değerlendirilmesi için katılımcılardan, eğitimcilerden, saha danışmanlarından ve merkez ekipten toplanan bilgiler ile buluşmaların çocuğun gelişimini destekleyici ebeveynlik davranışlarını artırdığı, buluşmalar ve Evdeki Oyun

Kutum'un ebeveyn-çocuk etkileşimine yardımcı olarak hanelere fayda sağladığı görülmüştür. Programdaki katılımcı devamlılığının yüksek olması ve hedef kitleye erişim oranının yüksekliği küresel salgın dönemi için oldukça kayda değerdir. Gelecekte uygulamanın bu verilerden elde edilen bilgiler ışığında iyileştirici düzenlemeler ile birlikte devam ettirilebileceği önerilmektedir. Önerilen diğer yol haritaları da; hanelere buluşma başında gönderilen materyallerin yüz yüze eğitim faaliyetlerine geçildiğinde de uygulanması ve erişilemeyen, yüz yüze eğitime katılamayan hedef kitleler için veya çeşitli doğal afet durumlarında bu uzaktan eğitim modelinin uygulanabileceği yönündedir.

Kaynakça

- Development Analytics (2017). *Türkiye'de 0-6 yaş arası çocuğun durumu*. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı.
- Richardson, J. T. E. (2011). Eta squared and partial eta squared as measurements of effect size in educational research. *Educational Research Review*, 6 (2), 135-147.
- Schonfeld, D. J., ve Demaria, T. (2015). Providing psychosocial support to children and families in the aftermath of disasters and crises. *Pediatrics*, 136 (4), 1120-1130. <https://doi.org/10.1542/peds.2015-2861>



Büyükdere Cad. Stad Han No:85 Kat:2
Mecidiyeköy-İstanbul/Türkiye

Tel: 0212 213 42 20 Fax : 0212 213 36 60
www.acev.org
acev@acev.org